

ΤΑ ΤΕΙΧΗ ΟΡΘΩΝΟΝΤΑΙ ΞΑΝΑ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

ΤΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΞΑΝΑ ΣΤΟ ΠΡΟΣΚΗΝΙΟ

Μέρα της μαρμότας έχει γίνει με το μακεδονικό. Αφορμή τούτη τη φορά στάθηκε το γεγονός ότι, κατά την ορκωμοσία της, η νεοεκλεγείσα πρόεδρος της Δημοκρατίας του γειτονικού κράτους ορκίστηκε στη Μακεδονία και όχι στη «Βόρεια Μακεδονία», όπως προβλέπει η Συμφωνία των Πρεσπών. Η ελληνική ηγεσία κατήγγειλε κατάφωρη παραβίαση της Συμφωνίας και στις εφημερίδες οι «βορειομακεδόνες» έγιναν πάλι «σκοπιανοί». Η κασσελακική αντιπολίτευση κατηγόρησε την (ελληνική) ηγεσία για μειοδοσία στα εθνικά ζητήματα. Οι αριστεροί πατριώτες κατηγορούν την κυβέρνηση της νδ ότι παρακωλύει την εφαρμογή της Συμφωνίας των Πρεσπών, γιατί εδώ και τέσσερα χρόνια δεν έχει φέρει προς έγκριση στο κοινοβούλιο τρία μνημόνια συνεργασίας με το γειτονικό κράτος που απορρέουν από τη Συμφωνία. Παράλληλα, ο νέος πρωθυπουργός της μακεδονοχώρας, Χρίστιαν Μίτσκοσκι, δήλωσε:

Δεν υπάρχει παραβίαση της συμφωνίας (...) και καλώ τους φίλους μας στην Ελλάδα να σταματήσουμε τις απειλές, τις παρεμποδίσεις (...). Αν νομίζουν ότι εμείς έχουμε παραβιάσει τη Συμφωνία των Πρεσπών θα πω ότι υπάρχει το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Μπορούν να ξεκινήσουν διαδικασία και εκεί θα δούμε τα επιχειρήματα της μιας και της άλλης πλευράς. Δεν θα ήθελα να φτάσουμε εκεί (...). Δεν αρέσει ούτε σε εμάς ούτε σε εκείνους αυτή η Συμφωνία. Σε αντίθεση με εκεί [ενν. στην Ελλάδα], στη Μακεδονία η Συμφωνία είναι μέρος των θεσμών, του Συντάγματος και των νόμων.¹

Εν ολίγοις, πίσω από το θέατρο σκιών του μακεδονικού εκτυλίσσεται ένα παρασκήνιο διακρατικού ανταγωνισμού με πολύ σοβαρότερο επίδικο από το θέμα της ονομασίας. Δηλαδή, ήλθε η ώρα να ξαναβάλουμε κάτω τους χάρτες.

Το επίδικο έχει να κάνει με την εύθραυστη κατάσταση των Βαλκανίων. Τα Βαλκάνια, όπως βλέπετε παραπάνω, βρίσκονται ανάμεσα στα δύο μέτωπα του εξελισσόμενου παγκόσμιου πολέμου, του ουκρανικού (η περιοχή πάνω δεξιά στον χάρτη) και του μεσανατολικού (στον νότο που δεν φαίνεται στο χάρτη). Τα Βαλκάνια, γνωστά καθόλου τυχαία ως «η πυριτιδαποθήκη της Ευρώπης», είναι την περίοδο που διανύουμε βουτηγμένα στην αστάθεια και την πολεμική

απειλή. Η περιοχή θεωρείται σημαντική για τη Ρωσία και την πρόσβασή της στις θάλασσες και το παγκόσμιο σύστημα εμπορίου. Για τις ΗΠΑ, αντιθέτως, τα Βαλκάνια παίζουν ρόλο στην ανάσχεση της Ρωσίας και μπορούν να λειτουργήσουν ως «σφήνα» στις σχέσεις Ευρώπης και Ρωσίας.

Το ελληνικό πολιτικό σύστημα είναι εξοικειωμένο με την αστάθεια των Βαλκανίων πάνω από έναν αιώνα. Ενώ παριστάνει ότι τσακώνεται, η πάγια συμφωνία του είναι ότι το ελληνικό κράτος θα επωφελείται από την αστάθεια και θα συμμετέχει με εμπόλεμη ζέση στους διακρατικούς ανταγωνισμούς της περιοχής. Πολύ περισσότερο όταν η κατάσταση βρωμιάει μπαρουτί, μιας και από το εμπόλεμο παρελθόν των Βαλκανίων ο ελληνικός ιμπεριαλισμός βγήκε πολλές φορές κερδισμένος. Και δυστυχώς, η επίσημη ρητορική για εκατέρωθεν παραβιάσεις της Συμφωνίας των Πρεσπών αποτυπώνει τις εμπόλεμες εξελίξεις στην ευρύτερη περιοχή και τους ανησυχητικούς σχεδιασμούς του ελληνικού κράτους. Με αυτές τις εμπόλεμες εξελίξεις θα ασχοληθούμε παρακάτω.² Γιατί η συμφωνία των Πρεσπών είναι στενά δεμένη με αυτές.

ΑΠΕΙΛΕΣ ΔΙΑΛΥΣΗΣ ΤΗΣ ΒΟΣΝΙΑΣ-ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗΣ

Ας δούμε εν συντομία την τωρινή κατάσταση στα Βαλκάνια. Τρία κράτη, αυτό της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, το Κόσοβο και η Βόρεια Μακεδονία αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα σταθερότητας, όλα τους κληρονομιά της εμπόλεμης συνθήκης εντός της οποίας δημιουργήθηκαν μέσα στη δεκαετία του 1990.

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη που βλέπετε στον παραπάνω περίεργο χάρτη (είναι όλο το εξωτερικό περίγραμμα) έγινε επίσημα ανεξάρτητο κράτος το 1995, έπειτα από έναν αιματηρό εμφύλιο πόλεμο που ξέσπασε με τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Στη διάλυση συμμετείχε το ελληνικό κράτος με την αποστολή παραστρατιωτικών δυνάμεων και στρατιωτικής βοήθειας στον σερβικό στρατό. Η σύσταση της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης στηρίχτηκε στη Συνθήκη του Ντέιτον το 1995 που υπογράφηκε από τις αντιμαχόμενες πλευρές, δηλαδή τους σέρβους, βόσνιους και κροάτες ηγέτες, υπό την αιγίδα των ΗΠΑ, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ρωσίας. Βάσει αυτής της Συνθήκης, το κράτος της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης χωρίζεται σε δύο οντότητες όπως βλέπετε παραπάνω: τη Σερβική Δημοκρατία της Βοσνίας (Republika Srpska, οντότητα που θεωρείται «δορυφόρος» της Σερβίας) και την (κροατο-μουσουλμανική) Ομοσπονδία Βοσνίας-Ερζεγοβίνης. Στο ίδιο κράτος υπάγεται και η περιοχή του Μπρτσκο (πάνω δεξιά), που δεν ανήκει σε καμιά από τις δύο, αλλά υπάγεται απευθείας στην κεντρική κυβέρνηση. Ηλίως φαινότερο δηλαδή ότι, εξ αρχής, η σύσταση του κράτους της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης εμπειρείχους τους σπόρους μιας ενδεχόμενης μελλοντικής διάσπασης. Και ότι η δημιουργία του αποτύπωνε τις ευρύτερες ισορροπίες δυνάμεων στη συγκυρία της δεκαετίας του 1990. Έκτοτε, πολύ νερό έχει κυλήσει στο αυλάκι. Σήμερα, σχεδόν τριάντα χρόνια μετά τη συνθήκη του Ντέιτον, και υπό τη όξυνση των ανταγωνισμών μεταξύ ΗΠΑ, Ρωσίας και Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι Σερβοβόσνιοι ηγέτες μιλούν για αυτονομία, καθώς το κράτος της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης δεν κρίνεται πλέον βιώσιμο.³ Πιο συγκεκριμένα, ο ηγέτης της Σερβικής Δημοκρατίας της Βοσνίας, Μίλοραντ Ντόντικ, μιλώντας πρόσφατα στο ελληνικό κανάλι EPT3 δήλωσε ότι η Βοσνία-Ερζεγοβίνη αποτελεί «ένα πείραμα της διεθνούς κοινότητας (των ΗΠΑ, της Βρετανίας και κάποιων κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης)», το οποίο δεν έχει πετύχει την ομαλή συνύπαρξη των οντοτήτων. Στη συνέχεια, επανέλαβε τη θέση του υπέρ ενός «βελουδίνου» διαζυγίου της Σερβικής Δημοκρατίας της Βοσνίας το οποίο θα πρέπει να στηρίξουν όλοι όσοι θέλουν την μακροπρόθεσμη σταθερότητα στα Βαλκάνια. Και για να μην έχουμε αμφιβολία για το τι θα συμβεί, αν δεν στηρίξουν την αυτονομία τα εμπλεκόμενα στη Βαλκανική κράτη, ο σερβοβόσνιος ηγέτης ρωτήθηκε από την ελληνίδα δημοσιογράφο για τη στάση της Ρωσίας. Εκείνος απάντησε ότι την κακή επιρροή στα Βαλκάνια την έχουν οι ΗΠΑ και η Αγγλία, που ενώ παραδέχονται ότι σέρβους και αλβανούς δεν μπορούν να ζήσουν μαζί στη Σερβία και άρα το Κόσοβο καλώς αποσχίστηκε από τη Σερβία και έγινε ανεξάρτητο κράτος (λέμε παρακάτω γι' αυτό), στην περίπτωση της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης θέλουν να επιβάλλουν οι κοινότητες να συνυπάρξουν με το ζόρι. Ο σερβοβόσνιος ηγέτης δήλωσε ότι έχει επαφές με τον Πούτιν, ότι το ρωσικό κράτος βλέπει ξεκάθαρα μια προσπάθεια του ΝΑΤΟ να περικυκλώσει τη Ρωσία και ότι η Μόσχα δεν προσπαθεί μέσω της Σερβικής Δημοκρατίας της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης να αποσταθεροποιήσει την περιοχή.⁴ Συγκρατήστε τις παραπάνω δηλώσεις. Όχι τόσο για την αλήθεια ή το ψέμα τους, αλλά για τον τρόπο σκέψης και τους λογαριασμούς πάνω στους οποίους χαράσσεται η εξωτερική πολιτική κάθε κράτους στα Βαλκάνια. Λογαριασμοί που περιλαμβάνουν την ευρύτερη εικόνα του παγκόσμιου διακρατικού ανταγωνισμού και των ισορροπιών του και γίνονται με γνώμονα την πλευρά που καλούνται να πάρουν, προς δικό τους όφελος, τα επιμέρους κράτη.

ΚΟΣΟΒΟ: ΤΟ ΚΑΖΑΝΙ ΠΟΥ ΒΡΑΖΕΙ

Κατηφορίζοντας στον χάρτη, συναντάμε το κράτος του Κοσόβου. Το Κόσοβο αποτελούσε κομμάτι της Γιουγκοσλαβίας και μέσω ενός αλβανικού ένοπλου αντάρτικου ονόματι UCK που ενεπλάκη σε συγκρούσεις με τον γιουγκοσλαβικό στρατό μέσα στη δεκαετία του 1990, ανακήρυξε τελικά μονομερώς την ανεξαρτησία του το 2008. Η Σερβία και μια σειρά από άλλα κράτη, όπως και το ελληνικό,⁵ δεν αναγνωρίζουν το Κόσοβο ως ανεξάρτητο κράτος. Πράγμα που δεν εμποδίζει βέβαια την Ελλάδα να συμμετέχει στη στρατιωτική αποστολή KFOR του ΝΑΤΟ στην περιοχή.

Το Κόσοβο είναι άτυπα διαιρεμένο σε δύο οντότητες: τη σερβική στον βορρά που αντιμετωπίζεται από την κοσοβάρικη κυβέρνηση σαν «μειονότητα» και την

αλβανική, που είναι και η πλειοψηφούσα, στον νότο. Η συμβίωση και εδώ υπήρξε τεταμένη. Μέσα στα 16 χρόνια ύπαρξης του κοσοβαρικού κράτους, οι εντάσεις ανάμεσα στις ηγεσίες των κοινοτήτων είναι συνεχείς και πολύ συχνά μετατρέπονται σε ένοπλες συρράξεις. Ενδεικτικά, αναφέρουμε τις πιο πρόσφατες: Το 2022 οι Κοσοβάρους Σέρβοι έστησαν οδοφράγματα σε πόλεις του Βόρειου Κοσόβου. Αφορμή ήταν η απόφαση της κοσοβαρικής κυβέρνησης ότι 50.000 Σέρβοι κάτοικοι της περιοχής της Πρίστινα θα έπρεπε να αλλάξουν τις πινακίδες κυκλοφορίας των οχημάτων τους, από σερβικές σε κοσοβάρικες. Η απόφαση, έπειτα από τις ταραχές, πήρε αναβολή.⁶ Μέσα στο 2023, ένοπλοι σέρβοι εισέβαλαν από τα βόρεια σύνορα του κράτους και οχυρώθηκαν σε μοναστήρι, υπόθεση που κατέληξε σε ανταλλαγές πυροβολισμών, τέσσερις νεκρούς, στήσιμο και πάλι οδοφραγμάτων και περιπολίες από τις αστυνομικές δυνάμεις του Κοσόβου στα σύνορα με τη Σερβία ώστε να αποτραπεί η εισαγωγή οπλισμού στη χώρα.⁷ Μέσα σε αυτό το «αρμονικό» κλίμα, η γειτονική Σερβία προτείνει να δημιουργηθεί μια Ένωση Σερβικών Δήμων, δηλαδή ένα δεύτερο κράτος μέσα στο κοσοβαρικό κράτος, ιδέα που αναμενόμενα απορρίπτεται από την κοσοβαρική ηγεσία. Η κατάσταση αυτή αποτελεί αγκάθι στην είσοδο του Κοσόβου στο Συμβούλιο της Ευρώπης (ένας θεσμός του 1949 που ασχολείται με τα ανθρώπινα δικαιώματα και το κράτος δικαίου). Την είσοδο του Κοσόβου στον διεθνή αυτό οργανισμό προωθούσε με δική της, ειδική τεχνική έκθεση, εκπρόσωπος της γαλανόλευκης σημαίας. Δηλαδή, η Ντόρα Μπακογιάννη που συμμετέχει σε κάτι Επιτροπές για την Άμυνα και τις Εξωτερικές Υποθέσεις, και η οποία στην έκθεσή της έγραφε ότι: «Το Κοσοβοπέδιο μπορεί να θεωρηθεί ως μία λειτουργική κοινοβουλευτική δημοκρατία με ισχυρά εχέγγυα» [για τη δικαιοσύνη, τα δικαιώματα και τις ελευθερίες].⁸ Η εισήγηση της Μπακογιάννη αντιμετώπιστηκε από το κράτος της Σερβίας ως προδοσία της ελληνοσερβικής φιλίας.⁹ Η Γαλλία, η Ιταλία και η Γερμανία που δεν συμφωνούν ακριβώς ως προς τη λειτουργικότητα της κοσοβαρικής δημοκρατίας, έβαλαν την έκθεση της Μπακογιάννη στο συρτάρι, απέσυραν το θέμα Κόσοβο από την ατζέντα του Συμβουλίου της Ευρώπης και βλέπουμε.¹⁰

Κοντολογίς, η κατάσταση στο Κόσοβο περιγράφεται ως «καζάνι που βράζει». Σύμφωνα με τα ελληνικά μίντια το φταιξιμο πέφτει στον ρωσικό δάκτυλο: «Το

μόνιμα τεταμένο κλίμα, τροφοδοτεί τους φόβους ότι το Κόσοβο θα μετατραπεί σε ένα νέο μέτωπο στην Ευρώπη και θα οδηγήσει σε μία νέα σύγκρουση όπως στην Ουκρανία μετά την εισβολή της Ρωσίας και μάλιστα με τις ευλογίες του Βλαντίμιρ Πούτιν».¹¹

Η ΒΟΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΛΥΣΣΑΣΜΕΝΟΙ ΓΕΙΤΟΝΕΣ ΤΗΣ

Η σύντομη περιήγησή μας στην ασταθή και εμπόλεμη ζώνη των Βαλκανίων καταλήγει στο κράτος με το οποίο υποτίθεται τσακωνόμαστε «για το όνομα». Το κράτος που οι Έλληνες θεωρούν «ψευδομακεδονία» συστάθηκε και αυτό το 1991 μέσω μιας τυπικά αναιμάκτης απόσχισης από τη Γιουγκοσλαβία. Η σταθερότητά του εξαρχής απειλούνταν από όλα τα γειτονικά κράτη: το ελληνικό, το βουλγαρικό και το αλβανικό. Πιο συγκεκριμένα, το ελληνικό κράτος με όχημα την «ελληνικότητα» της Μακεδονίας μέσα στη δεκαετία του 1990 κατέβαζε στο δρόμο εθνικιστικά συλλαλητήρια με ρητορικές και σενάρια που έφταναν μέχρι τον διαμελισμό του γειτονικού κράτους. Σε διπλωματικό επίπεδο, το «όνομα» αποτελούσε εργαλείο διαπραγμάτευσης για την εδραίωση της ελληνικής ανάμιξης στα εσωτερικά της Μακεδονίας. Η στάση του ελληνικού κράτους απέναντι στο γειτονικό περιγράφηκε το 1994 από τον Μ. Έμπερτ, τότε πρόεδρο της νδ, ως εξής: «η μετατροπή του σε έναν μικρό και συμβατό με τις ελληνικές επιδιώξεις γείτονα, από τη φύση του εξαρτημένο από την Ελλάδα για την επιβίωσή του»,¹² καθώς, σύμφωνα με τα λεγόμενά του, ενδεχόμενος διαμελισμός της Μακεδονίας περισσότερο θα ωφελούσε τη Βουλγαρία και την Αλβανία. Έκτοτε, ο «ευσεβής» ιμπεριαλιστικός πόθος των ελλήνων συγκρούεται διαρκώς με ανάλογους πόθους άλλων κρατών. Η Βουλγαρία και η Αλβανία π.χ. διαθέτουν «γλωσσικά και εθνοτικά πατήματα» στην περιοχή. Η ανομοιογενής εθνοτική σύσταση του μακεδονικού κράτους που περιλαμβάνει μακεδόνες, αλβανούς, βούλγαρους, σέρβους, τούρκους, ρομά, αλλά και το πολιτικό του σύστημα, που περιλαμβάνει π.χ. και αλβανικά κόμματα, όλα τους λειτουργούν και εδώ ως μοχλός αποσταθεροποίησης. Κι έτσι τον Γενάρη του 2001, δηλαδή δέκα χρόνια μετά την ίδρυσή του, το μακεδονικό κράτος οδηγήθηκε σε εμφύλιο πόλεμο μεταξύ μακεδόνων και αλβανών, με επίκεντρο τη μεθόριο Μακεδονίας - Κοσόβου, περίξ του Τετόβου. Η αλβανική πλευρά του εμφυλίου (γνωστή ως «αλβανοί του UCK») εμφανίστηκαν στην ορεινή μεθόριο με το Κόσοβο πραγματοποιώντας ένοπλες επιθέσεις σε αστυνομικά τμήματα. Οι ελληνικές αναλύσεις θεωρούσαν ότι ήταν άγνωστο τότε τι ακριβώς επιδίωκαν: απόσχιση και ένωση με το Κόσοβο ή ένοπλη διαπραγμάτευση με το μακεδονικό κράτος για τη βελτίωση της θέσης της αλβανικής κοινότητας στο εσωτερικό του μακεδονικού κράτους.¹³ Ο εμφύλιος διήρκεσε

περίπου οκτώ μήνες με το μακεδονικό κράτος να φτάνει στα πρόθυρα της διάλυσης. Το ελληνικό κράτος παρενέβη στέλνοντας στρατό και υλικότεχνική υποστήριξη στις μακεδονικές αρχές. Ο εμφύλιος έληξε με τη συμφωνία της Αχρίδας τον Αύγουστο του 2001. Και τελικά, ο ηγέτης του τότε αλβανικού αντάρτικου Αλί Αχμέτι έγινε ο τωρινός αρχηγός του αλβανικού κόμματος DUI, πετυχαίνοντας δηλαδή το δεύτερο σενάριο, την πολιτική εκπροσώπηση της αλβανικής κοινότητας στο πολιτικό σύστημα του μακεδονικού κράτους.

Τα επόμενα μετά το 2001 χρόνια, η αστάθεια του γειτονικού κράτους δοκιμάστηκε αλλεπάλληλες φορές. Πορευόμενη με εσωτερικούς κλυδωνισμούς και υπό διαρκές κλίμα πολιτικής αστάθειας, η γειτονική χώρα αποφάσισε να μπει σε φιλοαμερικανική τροχιά ένταξης στο NATO, «παγώνοντας» υποτίθεται τις διενέξεις. Η ένταξη στο NATO που επιτεύχθηκε το 2020 και στην Ε.Ε. (εδώ ακόμα υπάρχει μέλλον) περιλάμβαναν μια Συμφωνία Φιλίας, Καλής Γειτονίας και Συνεργασίας με τη Βουλγαρία το 2017 και τη Συμφωνία των Πρεσπών με την Ελλάδα το 2018.

Η Συμφωνία των Πρεσπών και η Συνθήκη φιλίας με τη Βουλγαρία εξαρχής περιλάμβαναν ζητήματα ή άφηναν εκκρεμότητες ώστε μελλοντικά όλα τα μέρη να μπορούν να μιλούν για παραβιάσεις και να προβαίνουν σε εκβιασμούς, αναλόγως συμφέροντος. Όπως συμβαίνει δηλαδή με όλες τις συμφωνίες που υπογράφονται σε καιρούς αστάθειας και ρευστότητας. Η ελληνική πλευρά π.χ. έθετε μια σειρά από απαιτήσεις για αλλαγές σε ταυτότητες, διαβατήρια, δημόσια έγγραφα, ιστορικά εγχειρίδια κλπ. Επιτροπές έπρεπε να στηθούν από τα δύο μέρη ώστε να προχωρήσουν αυτές οι αλλαγές, οι οποίες κινούνται με ρυθμό χελώνας.

Αλλά το πιο σημαντικό στοιχείο για τις κινήσεις του ελληνικού κράτους απέναντι στο μακεδονικό είναι οι πόθοι της Βουλγαρίας. Το βουλγαρικό κράτος δηλώνει ότι παρά τη Συμφωνία φιλίας δεν αναγνωρίζει «μακεδονική γλώσσα» και απαιτεί να γίνει αναθεώρηση του Σύνταγματος στη Βόρεια Μακεδονία όπου θα αναγνωρίζεται επισήμως η βουλγαρική κοινότητα σε ίση βάση με τις άλλες εθνότητες.¹⁴ Όπως δήλωσε σε έλληνα δημοσιογράφο ένας αναλυτής σχετικά με την τωρινή ηγεσία της Βόρειας Μακεδονίας που «παραβιάζει τη Συμφωνία των Πρεσπών»: «Δεν θεωρώ ότι ο Μίτσκοσκι θα πειράξει τις Πρέσπες. (...) Το πρόβλημά του είναι το Σύνταγμα και πώς θα βάλει μέσα τη βουλγαρική μειονότητα. Εκεί θα έχει το πρόβλημα».¹⁵ Και όντως υπάρχει πρόβλημα εδώ. Γιατί το βουλγαρικό κράτος δηλώνει ότι δεν πρόκειται να συνααινέσει στην έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων της Βόρειας Μακεδονίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση αν δεν αναγνωριστεί βουλγαρική μειονότητα. Μάλιστα, αναφέρεται ότι η ιδέα αυτή υποστηρίζεται και από τη Γαλλία.¹⁶ Το ελληνικό κράτος ακούει για βουλγαρική μειονότητα και βγάζει σπυριά. Και μαζεύει λόγους για να θέσει κι αυτό εκβιαστικά διλήμματα στο ευρωπαϊκό μέλλον της Βόρειας Μακεδονίας. Δηλαδή, λόγους για να εμφανίζει προβλήματα στην εφαρμογή της Συμφωνίας των Πρεσπών.

Κι έτσι φτάνουμε στο περιβόητο ερώτημα «γιατί δεν κυρώνει τα μνημόνια συνεργασίας με τη Βόρεια Μακεδονία» η ηγεσία της νδ. Τα περιβόητα αυτά μνημόνια συνεργασίας που απορρέουν από τη Συμφωνία των Πρεσπών είναι τρία. Το ένα ρυθμίζει τον έλεγχο του εναέριου χώρου του γειτονικού κράτους από τις ελληνικές ένοπλες δυνάμεις, το δεύτερο ρυθμίζει τις οικονομικές σχέσεις των δύο χωρών, και το τρίτο αφορά τη συνεργασία της Ελλάδας στην ενταξιακή πορεία της γειτονικής χώρας στην Ε.Ε.

Δuo λόγια θα πούμε σχετικά με το πιο «hot» θέμα του ελέγχου της εναέριας κυκλοφορίας και θα κλείσουμε. Το 2021 το ελληνικό κράτος ανέλαβε με επίσημη τελετή τον έλεγχο του εναέριου χώρου του γειτονικού κράτους «μέχρι ανάληψης της εν λόγω αρμοδιότητας από το NATO».¹⁷ Δηλαδή τον έλεγχο των πτήσεων, πολιτικών και στρατιωτικών, πάνω από το έδαφος της Βόρειας Μακεδονίας, παρότι αν ευλόγως ρωτήσετε τι ακριβώς σημαίνει FIR («Περιοχή Πληροφοριών Πτήσεων» στα ελληνικά, η οποία δεν ταυτίζεται πάντα με την κρατική επικράτεια απ'ότι καταλάβαμε) η απάντηση είναι πιο περίπλοκη από την παραπάνω.¹⁸ Αυτά συνέβησαν στο πλαίσιο της ένταξης της Βόρειας Μακεδονίας στο NATO το 2020.

Το διμερές μνημόνιο μεταξύ Ελλάδας και Βόρειας Μακεδονίας δεν προβλέπει «αποκλειστικότητα» της Ελλάδας στον έλεγχο του τι πετάει στους μακεδονικούς αιθέρες. Το γεγονός ότι αυτό το μνημόνιο έχει μπει στο συρτάρι από την ελληνική κυβέρνηση θεωρείται από την πατριωτική αντιπολίτευση ως εθνική προ-

δοσία και παραχώρηση του ελέγχου των μακεδονικών αιθέρων σε κράτη ανταγωνιστές, όπως η Τουρκία και η Ιταλία.¹⁹ Άλλοι, ωστόσο, εγχώριοι αναλυτές επί στρατιωτικών θεμάτων που μάλλον είναι σε ανοικτή γραμμή με το υπουργείο Άμυνας εμφανίζονται πιο ψυχραιμοί και «δυναμικοί» υποστηρίζοντας απεναντίας ότι:

Κυκλοφόρησαν φήμες για «απώλεια» του ελληνικού Air Policing πάνω από τη Βόρεια Μακεδονία, κάτι που δεν ευσταθεί. Καταρχάς, με παρέμβαση του ΑΓΕΕΘΑ στις συνόδους του NATO, είχε εξασφαλιστεί πως μια από τις δύο χώρες που θα κάνουν AP πάνω από τη Β. Μακεδονία θα είναι η Ελλάδα. Και έπρεπε να βρεθεί και η δεύτερη. Η Βουλγαρία με το ζόρι καλύπτει τις δικές της ανάγκες, άρα έμενε η Τουρκία και η Ιταλία. Τελικά, η χώρα μας πέτυχε αυτό να γίνει από την Ιταλία, κάτι που θα ξεκινήσει σε λίγο. Οπότε δεν είναι λάθος να πούμε πως έγιναν οι κατάλληλες επαφές και ενέργειες από τον ΑΓΕΕΘΑ και έτσι αποκλείστηκε η Τουρκία που επεδίωκε να «εμφανιστεί» εκεί.²⁰

Και για κερασάκι, οι ίδιοι αναλυτές συμπληρώνουν ότι:

Εδώ και αρκετό καιρό, και υπό νατοϊκό έλεγχο, η Ελληνική Πολεμική Αεροπορία, εκτελεί καθήκοντα εναέριας αστυνόμευσης (Air Policing-AP) στον εναέριο χώρο της Αλβανίας και του Μαυροβουνίου, από κοινού με την Ιταλία (15 ημέρες κάθε μήνα). (...) Αυτό όμως που μας ενδιαφέρει και είναι και το νέο, είναι πως οι Ένοπλες Δυνάμεις μας είναι έτοιμες να αναλάβουν καθήκοντα AP και σε άλλη χώρα της περιοχής μας (μη ανακοινώσιμη προς το παρόν), αυξάνοντας το ήδη διευρυμένο γεωστρατηγικό αποτύπωμα της Ελλάδας στην περιοχή.²¹

Δηλαδή, εκεί που ψάχναμε απαντήσεις στο τι συμβαίνει με την αναβίωση του μακεδονικού ζητήματος, μας προέκυψε διευρυμένος ρόλος της Ελλάδας στην Αλβανία, το Μαυροβούνιο (!) και ευσεβείς πόθοι για έλεγχο σε άλλη μία «μη ανακοινώσιμη» περιοχή. Δηλαδή, σκέτη τρέλα. Αλλά και ώρα για σούμα βασισμένη σε, θέλουμε να πιστεύουμε, εύλογες παραδοχές και υποθέσεις.

Η Συμφωνία των Πρεσπών και η εφαρμογή της δεν εκλαμβάνονται από το ελληνικό κράτος ως ένα αποκλειστικά «διμερές» ζήτημα. Είναι μοχλός διαπραγμάτευσης στις κινήσεις αναβαθμισμένης εμπλοκής του ελληνικού κράτους στις ευρύτερες εξελίξεις στα Βαλκάνια και άρα καθορίζεται από τον ανταγωνισμό του με άλλα εμπλεκόμενα στην περιοχή κράτη: τη Βουλγαρία, την Αλβανία, την Τουρκία, τη Σερβία, την Ιταλία. Κατά συνέπεια, τα μνημόνια που απορρέουν από τη Συμφωνία και δεν υπογράφονται από το ελληνικό κράτος θα μπορούσε να υποθέσει κανείς ότι αποτελούν εργαλεία πίεσης προς διάφορες μεριές: προς το κράτος της Μακεδονίας, σε περίπτωση που αυτό σκέφτεται να κάνει παραχωρήσεις προς τη Βουλγαρία στο θέμα της αναγνώρισης βουλγαρικής μειονότητας. Εμμέσως προς την ίδια τη Βουλγαρία, με στόχο να εμφανιστεί η ίδια ως παράγοντας αποσταθεροποίησης στην περιοχή. Και φυσικά, υπάρχουν οι ανταγωνισμοί του ελληνικού κράτους με άλλα ευρωπαϊκά κράτη που εμπλέκονται ενεργά στα Βαλκάνια, όπως π.χ. η Ιταλία. Αλλά αυτό αποτελεί ξεχωριστό κεφάλαιο όπου ίσως επανέλθουμε στο μέλλον.

Θα θέλαμε να προσθέσουμε στο εμπόλεμο παζλ της περιοχής το φόντο του ρωσο-ουκρανικού πολέμου που παίζει το ρόλο του στο άνοιγμα όλων των ανοιχτών ζητημάτων στα Βαλκάνια. Όλα τα κράτη στα Βαλκάνια χαράσσουν τις στρατηγικές τους λαμβάνοντας υπόψη τις προσπάθειες του NATO για ανάσχεση της Ρωσίας, αλλά και τις κινήσεις του ρωσικού κράτους ώστε να σπάσει αυτή η ανάσχεση. Και οι προσπάθειες αυτές μέχρι στιγμής έχουν ως εξής, σύμφωνα με τους έλληνες βαλκανιολόγους: Ήδη πριν την έναρξη του πολέμου Ρωσίας-Ουκρανίας, το NATO έστηνε

«ένα στρατιωτικό περιδέραιο» στον Νότο της Ρωσίας που περιλάμβανε την Ελλάδα (με τη χρήση του λιμανιού της Αλεξανδρούπολης από νατοϊκά στρατεύματα), τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία ώστε να επιτηρεί καλύτερα «τη Μαύρη Θάλασσα και τα στενά του Βοσπόρου».²²

Απέναντι στο (ας μην το θεωρούμε δεδομένο παρά τις εξαγγελίες) στρατιωτικό τείχος Ελλάδας – Βουλγαρίας-Ρουμανίας που οι Έλληνες αναλυτές βαφτίζουν «κόσμημα», το ρωσικό κράτος έστησε βάση στην πόλη Νις της Σερβίας. Η βάση στοχεύει «να συνδράμει τις σερβικές αρχές σε περιπτώσεις φυσικών καταστροφών (...) ωστόσο οι δυτικοί θεωρούν ότι πρόκειται για μηχανισμό και

εξοπλισμό υπό ανθρωπιστικό μανδύα, ο οποίος πολύ εύκολα μπορεί να μετατραπεί σε στρατιωτικό ορμητήριο»,²³ και σχεδιάζει μian άλλη στη μεθόριο με τη Ρουμανία, ώστε να έχει «στρατιωτική παρουσία στα μετόπισθεν του νατοϊκού στρατιωτικού τείχους στον άξονα Ρουμανίας-Βουλγαρίας-Ελλάδας».²⁴ Δηλαδή, τείχος οι ΗΠΑ και οι σύμμαχοί της, κόντρα τείχος η Ρωσία και οι δικοί της. Το κατά πόσο τα «τείχη» θα αποδειχτούν αρραγή είναι διαρκές επίδικο.

Αυτά τα περίπλοκα ζητήματα θα έπρεπε να έχει κανείς υπόψη κάθε φορά που το μακεδονικό αναβιώνει. Δυστυχώς, η ιστορία της διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας δεν αφήνει χώρο για αισιοδοξία. Εκεί παρόμοια τείχη στήθηκαν με πτώματα.

1. «Βόρεια Μακεδονία – Μίτσοκοκι: Η Ελλάδα δεν έχει ούτε καν ψηφίσει τα μνημόνια συνεργασίας», avg1.gr 16/05/2024.

2. Για μια σύντομη ιστορία του μακεδονικού από το 1990 μέχρι τη Συμφωνία των Πρεσπών το 2018, βλ. *Ο ελληνικός ιμπεριαλισμός στη Μακεδονία: Από τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας στη Συμφωνία των Πρεσπών*, *autonome antifa*, 05/2019.

3. Για τις σχετικές δηλώσεις της σερβοβοσνιακής ηγεσίας περί απόσχισης αλλά και ευρύτερα για την αστάθεια στα Βαλκάνια πριν από τρία χρόνια μπορείτε να ξαναδιαβάσετε το: «Μα πώς γίνεται να υπάρχει ακόμα αστάθεια στα Βαλκάνια; Πολεμικές προετοιμασίες με φόντο τη Μακεδονία και τη Βοσνία», *antifa* #78, 12/2021.

4. Βλ. «Ο ηγέτης της Σερβικής Δημοκρατίας της Βοσνίας αποκλειστικά στα "Σύνορα" της EPT3», ertnews.gr 13/04/2024.

5. Βλ. «Εξωτερική Πολιτική> Διμερείς σχέσεις της Ελλάδας> Κόσοβο» στην ιστοσελίδα του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών, mfa.gr.

6. Βλ. «Κόσοβο: Νέα ένταση για τις πινακίδες αυτοκινήτων», *Καθημερινή*, 2/9/2022.

7. Βλ. Βίσα Τσερκίνι, «Βόρειο Κόσοβο: Φόβοι για νέες συγκρούσεις», dw.com (*deutsche welle*) 29/9/2023.

8. Βλ. Γιώργος Πασσάς, «Το Κόσοβο, η Σερβία και η Ντόρα Μπακογιάννη» dw.com 18/4/2024.

9. Στο ίδιο.

10. Βλ. Ανίλα Σούκα, «Εκτός Συμβουλίου της Ευρώπης το Κοσσυφοπέδιο» dw.com 17/5/2024.

11. Βλ. «Κόσοβο: Θα γίνει η νέα Ουκρανία; Ο ρόλος του Πούτιν», tanea.gr 12/04/2024.

12. Παρατίθεται στο *Ο ελληνικός ιμπεριαλισμός στη Μακεδονία...*, *autonome antifa*, ό.π.

13. Σταύρος Τζίμας, *Το Μακεδονικό πίσω από τη σκηνή: Από την Αχρίδα στις Πρέσπες*, Εκδόσεις η Καθημερινή, 2018, σελ. 100.

14. Βλ. «Βουλγαρία και Β. Μακεδονία υπέγραψαν το πρωτόκολλο με βάση τη Συνθήκη Φιλίας», *Καθημερινή*, 17/7/2022.

15. Βλ. Σταύρος Τζίμας «Ποιες Πρέσπες; Το θέμα είναι η Βουλγαρία», *Καθημερινή*, 7/05/2024.

16. Βλ. «Βουλγαρία και Β. Μακεδονία υπέγραψαν το πρωτόκολλο με βάση τη Συνθήκη Φιλίας», *Καθημερινή* ό.π.

17. Βλ. «Τελετή ανάληψης της Αστυνόμευσης του Εναέριου Χώρου της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας (FIR Σκοπίων) από το NATO» geetha.mil.gr 11/12/2021.

18. Π.χ. ενδεικτικά δείτε το Γιώργος Χαμηλάκης, «Τι είναι το FIR και ποιες οι ελληνοτουρκικές διαφορές» huffingtonpost.gr, 31/10/2020.

19. Ρένα Δούρου - Συριζα, «Ερώτηση προς τον Υπουργό Εξωτερικών, Θέμα: Γιατί η Κυβέρνηση καθυστερεί την κύρωση των μνημονίων συνεργασίας με τη Βόρεια Μακεδονία βλάπτοντας τα εθνικά συμφέροντα;», hellenicparliament.gr 23/10/2023.

20. Βλ. «ΕΞΕΛΙΞΗ: Η Πολεμική Αεροπορία έτοιμη για διευρυμένο ρόλο Air Policing στα Βαλκάνια», flight.com 4/6/2023.

21. Στο ίδιο.

22. Σταύρος Τζίμας, «Αλεξανδρούπολη: «μήλον της Έριδος» για ΗΠΑ-Ρωσία», *Καθημερινή*, 23/7/2018.

23. Σταύρος Τζίμας, *Το Μακεδονικό πίσω από τη σκηνή...*, Εκδόσεις η Καθημερινή 2018, σελ. 212.

24. Στο ίδιο, σ. 212.